

DN DEBATT REPLIKER

DN Debatt Repliker. "Trots hög korruption i Afghanistan har svenskt bistånd inte inriktats på att bekämpa den"

PUBLICERAD 15:41

SLUTREPLIK DN DEBATT 18/8.

Bo Rothstein: Demokrati och kvalitet i den offentliga förvaltningen kommer i konflikt med varandra. Båda är nödvändiga men de bygger på skilda grundprinciper.

I min artikel biståndet till Afghanistan (DN 18/8) hävdade jag att "demokrati utan en någorlunda hederlig, opartisk och okorrumpierad statsförvaltning och utan rättsstatens principer kommer med stor sannolikhet inte att generera mänsklig välfärd" och jag påvisade att svenskt bistånd kommit att i stor utsträckning negligera detta.

• **I en replik hävdar Staffan Lindberg** att jag har fel med hänvisning till ett antal studier som han påstår visar motsatsen, nämligen att demokrati visst leder till ökad välfärd. Hans argument bygger emellertid på ett fundamentalt felslut eftersom de studier han hänvisar till inkluderar rättsstatens principer i sina mått på demokrati. Därmed kan de inte säga något om det är demokrati eller om det rättsstatens principer (såsom kontroll av korruptionen) som ger effekt.

Den [studie av Daron Acemoglu med flera](#) som han hävdar är den främsta bygger till exempel på ett mått på demokrati som innehåller [inte mindre än tolv indikatorer som mäter olika delar av rättsstatens principer](#). De medger också i artikeln att de inte med sina data kan veta vilka delar av deras mycket breda demokratimått som har en positiv inverkan på tillväxt. I [en tidigare version av sin artikel](#), där man försökte väga betydelsen av de olika delarna av sitt (alltför breda) demokratimått, visade det sig att det sig dessutom att det var rättsstatens principer och inte de med demokratiska val sammanhängande processerna som hade tyngst effekt.

Likadant är det med [den studie från tidskriften Lancet](#) som Lindberg påstår visar att demokrati ökar befolkningens livslängd och den studie som försöker visa att [demokrati förhindrar inbördeskrig](#). Båda använder demokratimått som inkluderar rättsstatens principer och de kan därför omöjligt som Lindberg hävdar visa att det är de demokratiska processerna allena som ger effekt.

Dessutom är även här hans argument utan värde för att motbevisa den teori jag presenterat eftersom i princip alla diktaturer också har en svårt korrupt förvaltningsapparat medan en stor andel av demokratierna är rättsstater med en hög kvalitet i sin offentliga förvaltning.

Lindberg refererar vidare till en artikel som visar att demokratier lyckas bättre än diktaturer när det gäller spädbarnsdödlighet, antydandes att jag skulle ha argumenterat för diktatur. Detta är helt taget ur luften, i min artikel skriver jag att "demokrati har omistliga värden som man inte kan kompromissa med". Dessutom är även här hans argument utan värde för att motbevisa den teori jag presenterat eftersom i princip alla diktaturer också har en svårt korrupt förvaltningsapparat medan en stor andel av demokratierna är rättsstater med en hög kvalitet i sin offentliga förvaltning.

Det hela blir än mer besynnerligt att Lindberg hävdar att Hitler kunde genomföra sina illdåd tack vare att han hade tillgång till en "effektiv och icke-korrumperad" förvaltning. Detta strider mot [vad den historiska forskningen visar](#). Det är sant att den tyska byråkratin (liksom [kyrkorna och universiteten](#)) kunde stått upp bättre mot nazismen, men det [var inte den reguljära förvaltningen](#) som planerade och genomförde Förintelsen. Som den digra historiska forskningen om detta visar byggde man upp en helt egen parallell nazistiskt administration där naturligtvis SS ingick. Om detta uppvisar Lindberg en överraskande okunskap. På samma sätt förhåller det sig när han tar Kina under Mao som exempel. Som jag visat har [var den kommunistiska förvaltningen i Kina raka motsatsen](#) till en opartisk och icke-korrupt förvaltning.

Det är något märkligt med Lindbergs klockartro på att demokratiska val ger goda effekter på nästan allt då han nyligen varit med om att författa en rapport som visar hur demokratiskt valda ledare runt om i världen numera inte bara angriper rättsstaten utan också ofta vidtar åtgärder som försämrar eller rent av nedmonterar demokratin. Som exempel kan nämnas [Modi i Indien](#), [Bolsonaro i Brasilien](#), [Erdogan i Turkiet](#), [Trump i USA](#), [Orban i Ungern](#) och [Morawiecki i Polen](#). Om nu demokratiska val är så bra på att åstadkomma goda resultat som Lindberg påstår, varför producerar de alltfler politiska ledarfigurer av detta miserabla slag?

Man kan tycka det är besynnerligt att forskare som Staffan Lindberg begår misstag av detta slag. Tyvärr är sådant inte ovanligt inom den samhällsvetenskapliga forskningen där särskilt unga forskare är ofta starkt ideologiskt motiverade. Miljöforskare har sina teorier om ekologisk hållbarhet, genusvetare har teorin om könsmaktsordningen, andra tror på den fria marknadens välsignelser och återigen andra är övertygade om att marknadskrafterna står för allt ont i världen.

Det är självklart inget fel att vara ideologiskt motiverad i sin forskning men i många fall leder det till vad som kallas

"[bekräftelsebias](#)", vilket innebär att man systematiskt enbart lyfter fram den empiri som stöder den tes man vill driva.

I Lindbergs fall är jag övertygad om att det är hans sedan unga år starka engagemang för demokratiska val som nu förlett honom att bortse från komplicerande fakta i målet.

Min erfarenhet som mångårig handledare och mentor för unga forskare säger dock att det efterhand (men dessvärre långt ifrån alltid) inträffar en intellektuell mognadsprocess där man som forskare vågar inse att "även solen må ha sina fläckar" och börjar våga ifrågasätta sina ideologiska trossatser.

I Lindbergs fall är jag övertygad om att det är hans sedan unga år starka engagemang för demokratiska val som nu förlett honom att bortse från komplicerande fakta i målet. För andra forskare kan det vara behovet att dra in pengar till sin forskning som leder till att man bortser från sådant som är impopulärt hos finansierarna. Det kan också bero på att man som forskare kommit att bli lite för insyltad i de nätverk av mäktiga organisationer som verkar på ens område. I båda fallen kan man prata om ett slags forskningens "stockholmssyndrom" där man i stället för att kritiskt granska makthavarna inom sitt forskningsområde väljer att stryka dem och deras "heliga kor" medhårs.

• **Martin Ängby hävdar i sin replik** med stöd av Sidas senaste årsrapport om biståndet till Afghanistan att man visst har ägnat sig åt åtgärder mot korruption. Men att åtgärda detta tar lång tid och man kan inte bedöma Sveriges insatser på dessa områden från vad som gjorts under ett enstaka år.

Trots att utredningen flera gånger pekar på de svåra problemen med den höga korruptionen inom landet nämns inte någonstans i avsnittet om målsättningar för det svenska engagemanget behovet av att bekämpa korruption eller stärka den offentliga förvaltningens kvalitet.

Den mest omfattande kartläggningen över Sveriges bistånd till Afghanistan är en offentlig utredning som lades fram 2017 och som behandlar vad som åstadkommit sedan 2002 ([SOU 2017:16](#)). Trots att utredningen flera gånger pekar på de svåra problemen med den höga korruptionen inom landet nämns inte någonstans i avsnittet om målsättningar för det svenska engagemanget behovet av att bekämpa korruption eller stärka den offentliga förvaltningens kvalitet. Också detta visar att det problem jag pekat på varit svårt försummat i det svenska biståndet.

Man måste inse att nästan inget av de andra målen i biståndet, såsom en [fungerande sjukvård eller goda skolor eller sociala reformer för att bekämpa fattigdom](#) och [inte heller demokratiska val](#) verkar kunna åstadkommas om man inte först har fått någorlunda kvalitet i den offentliga förvaltningen. Det går som bekant inte att köra tåg om man inte först har byggt rälsen.

Ängby liksom Lindberg menar att hög kvalitet i den offentliga förvaltning skall ses som en integrerad del av den demokratiska processen. Detta är en felsyn, vilket är lätt att inse om man ser till vad som utmärker de personer som får framträdande positioner inom dessa två sfärer.

För att bli en ledande politiker genom den demokratiska processen krävs förmåga till politisk mobilisering ("att elda massorna"), retoriskt förmåga (som inte så sällan övergår i demagogi) och att effektivt kritisera sina politiska motståndare (vilket ofta resulterar i direkta personangrepp).

Som också världens nu kanske mest uppmärksammade statsvetare, amerikanen Francis Fukuyama, framhållit går det inte att sätta likhetstecken mellan demokrati och kvalitet i den offentliga förvaltningen eftersom dessa företeelser ofta kommer i konflikt med varandra.

För att bli en framgångsrik ämbetsman krävs förmågor som närmast är raka motsatsen till detta. Förutom tung kunskap inom sakområdet ifråga krävs att man strikt håller sig till principer som "saklighet, opartiskhet och likhet inför lagen" såsom de är formulerade i den svenska grundlagen.

Politiker utvärderas av väljarna medan de offentliga tjänstemännen i allmänhet blir föremål för kollegial utvärdering. [Det finns därmed en tydlig konflikt mellan dessa båda sfärer](#) och det visar sig numera då vi har ett stort antal demokratiskt valda politiska ledare som kraftigt angripit både domstolarna oberoende och på olika sätt försökt demontera den offentliga förvaltningens opartiskhet, inte minst genom att politisera den. När Mexikos nuvarande president López Obrador valdes 2018 hade han som målsättning att [byta ut över 180 000 tjänstemän](#) och ersätta dem med personer som tillhörde eller stöder hans parti.

Som också världens nu kanske mest uppmärksammade statsvetare, amerikanen [Francis Fukuyama, framhållit](#) går det inte att sätta likhetstecken mellan demokrati och kvalitet i den offentliga förvaltningen eftersom [dessa företeelser ofta kommer i konflikt med varandra](#). Båda är nödvändiga men de bygger på skilda grundprinciper.

DN Debatt. 18 augusti 2021

Debattartikel

Bo Rothstein, professor emeritus i statsvetenskap vid Göteborgs universitet:

"Svenska biståndets fokus på demokrati fungerar inte"**Repliker**

Martin Ängeby, generalsekreterare Svenskt internationellt liberalt centrum:

"Korruptionsbekämpning är en del av demokratibiståndet"

Staffan I Lindberg, professor i statsvetenskap och föreståndare för V-Dem institutet, Göteborgs universitet:

"Tyvärr har Bo Rothstein fel om demokratibistånd"

Slutreplik från Bo Rothstein:

"Trots hög korruption i Afghanistan har svenskt bistånd inte inriktats på att bekämpa den"**TEXT**

Bo Rothstein, professor emeritus i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt